

1^e Kunstnijverheidsbijeenkomst zat. 27-3-10 in Nusantara

Onderwerp: Houtsnijwerk uit Indonesië

Zaterdag 27 maart jl. vond in de koffieruimte van Nusantara de 1^e bijeenkomst plaats van een nieuwe activiteit van de Etnografische Vereniging nl. de KunstnijverheidsKring. Een 12-tal leden niet alleen afkomstig uit Delft maar ook uit o.a. Haarlem, Zandvoort en Den Bosch hadden houtsnijwerk uit hun bezit meegenomen. Met koffie van Nusantara (bedankt Louis) en een stukje spekkoek werd de bijeenkomst geopend door ondergetekende om enigszins onwennig een imaginair reisje van Aceh naar West-Papua aan te vangen en onderweg houtsnijwerk zien te traceren.

Sumatra Houtsnijwerk uit Aceh was niet voorhanden en ook in de literatuur niet direct te vinden zodat snel over gegaan werd tot een blik op de Batak (rond het Tobi-meer), en kort werd stilgestaan bij de typische rituele toverstaf (tunggal panaluan) vooralsnog alleen aanwezig in de vorm van afbeeldingen uit litt. [3] en [4]. Daarna werd het eiland Nias bezocht waarvan later bleek dat de museumwinkel nog enkele exemplaren had van een fraaie catalogus gemaakt bij de tentoonstelling over Nias in Nusantara in 1990 [5]. Mogelijk zijn de 2 beeldjes van afbeelding hiernaast gemaakt/ geïnspireerd op Nias.

Java Houtsnijwerk zou voornamelijk in midden Java zijn gemaakt en met name in de streek rond Japara, een kleine plaats aan de noordkust van Java waar men een traditie kende van prachtig houtsnijwerk dat werd toegepast op huizen en moskeeën. Door toedoen van Raden Ajeng Kartini (1879-1904), die zich sterk inspande om de positie van de houtsnijders in

Japara en omgeving te verbeteren werden ook kleine producten van kunstnijverheid als allerlei dozen, tafeltjes en brievenhouders geproduceerd, zie bovenstaande afbeeldingen. Mogelijk waren er onder de meegebrachte voorwerpen meer afkomstig uit Java; verwijzingen naar literatuur en foto's worden graag door mij ontvangen om later de vele leemtes in te kunnen vullen.

Bali Verreweg de meeste meegebrachte voorwerpen waren afkomstig uit Bali, niet verwonderlijk gezien de lange historie van gemeenschapskunstenaars die werk maakten voor vorsten en priesters. Vanaf ongeveer 1930 ontwikkelde zich de moderne Balinese beeldhouwkunst met name onder de invloed van de kunstenaarsvereniging Pita Maha (Grote Geest), in 1936 opgericht door Walter Spies, Rudolph Bonnet en de edelman Cokorde Sukawati en de Balinese schilder, beeldhouwer en architect Gusti Nyoman Lemped (uit [6]). Resultaten daarvan zijn in de vorm van fraaie beelden in een tweetal tentoonstellingen in 2005 en 2006 in Nusantara te zien geweest met de prachtige publicatie: "Árt Deco beelden van Bali".

Door een van de deelnemers was een beeldje meegebracht van een dansende man, gesneden in een soepele S-vorm waarvan een soortgelijk exemplaar is afgebeeld in voornoemde publicatie, voorstellende Tintya (het allerhoogste goddelijke principe op Bali en geïnspireerd op de dansvorm Shiva-Natarajah – (uit [6]). Het meegebrachte exemplaar was , zo werd mij verteld voor een klein prijsje verworven in een kringloopwinkel, waar is helaas onbekend. Ook bijzonder fraai en krachtig van vorm en uitstraling was het beeld van twee vechtende apen (een scene uit de Ramajana ?), van uiterste fijnheid en elegantie getuigde het lichtgekleurde beeldje van een dame uitgevoerd in zijdehout en stilistisch verwant aan de Art Deco beelden in [6] ; eenvoudiger is het beeldje van een zittende dame met een mand op haar hoofd.

Ook uit Bali afkomstig en waarvan de maker in [6] wordt genoemd en waarin een tweetal beelden wordt getoond is een werk van I Cokot, uit de dessa Djati , hierbij afgebeeld, dat juist door zijn ruigheid en vormtaal aanspreekt; in [6] staat dat zijn beelden minder Westers gericht zijn, hij zich vooral heeft laten inspireren door de volkslegenden; daarbij werden beesten en mythische figuren door hem vervormd tot angstaanjagende wezens maar dat hij ook wel beelden maakte met een vriendelijker karakter.

Een ander bijzonder beeldje dat werd meegebracht is het kleurige, gekroonde en met een baard getoonde beeld en waarvan bij mijn weten geen goede afkomst of toeschrijving gemaakt kon worden; hoewel: de kroon duidt op een vorstelijke afkomst en zoveel figuren met en baard heb ik althans in dat verband nog niet gezien.

Het middelste beeld dat helemaal uit Zandvoort was meegebracht is maar liefst 1.30 m. hoog; de betekenis van het bovenste beeldje is niet helemaal duidelijk en ook van de afkomst was niet veel bekend. De drie beeldjes in de rechter foto zijn afkomstig uit de Tanimbar eilanden. Tenslotte zijn hieronder nog een drietal beeldjes te zien die recentelijk door mij zijn verworven waaruit moge blijken dat er nog veel moois te vinden is.

Litteratuur:

1. Indische Kunstnijverheid, door A.J. de Lorm, hfdst. XI uit: *Onder Palmen en Waringins* (antiquarisch 1945)
2. Contemporary Southeast Asian Arts and Crafts, Thelma R. Newman, *hfdst 6 Carving wood, stone and ivory* Crown Publishers inc. New York, 1973
3. Sumatra, crossroads of cultures, KLTLV Press Leiden 2009 (catalogus bij de tentoonstelling Sumatra Tercinta, museum Volkenkunde, Leiden 2010)
4. BATAK, Kunst aus Sumatra, Achim Sibeth, Museum für Völkerkunde, Frankfurt am Main 2000
5. NIAS, Tribal Treasures, Volkenkundig museum Nusantara Delft 1990
6. Art Deco beelden van Bali (1930-1970), *van souvenir tot Kunstobject*, Frans Leidelmeijer, uitg. Waanders Zwolle/ museum Nusantara, Delft 2006

Reacties graag naar: haerenh@xs4all.nl t.a.v. Hans van Haeren tel 015-2146791